

A' MŰVÉSZET KALANDJA.

(ALLEGORJA)

BEVEZETÉS.

(Folytatás.)

Második kaland.

Szép tavaszi reggel volt; és Flora kiindult, a' tiszta reggeli lég kellemét éldelendő. Egy nagy folyam partjain sétálgata, melly a' várost öntözi, 's gyönyörrel nézé a' sok palota-alaku házat, melly a' folyam mentében emelkedék. Minden a' csinosnak, kedvelhetőnek, szépnek föltételein alapszék; a' nagyszerűvel rokan épületet mindazáltal csak néhányat talált, 's hasztalan néze körül: tiszta valódi nagyszerűséget még sem látott.

Meg akará most lépni az építészeket terveik közt, hogy műveiknek belső elrendeléséről is meggyőződ-jék. Az első kihez belépe nem épen a' legszívesben fogadá őt, minthogy épen egy tervrajzon erőködött. Napok óta azon tépelődék, hogy' kelljen valami újat, eredetit művébe szöni; végre kitalált valamit, minck azonban egész eredetisége abban fekvék, hogy az már száz és száz alakban kimerített 's önmagától is százszor használt gondolatot olly helyre alkalmaztatá, ho-vá bizonyosan senki egyéb nem helyezné mint ezen eredeti agy. Flora csaknem elnevetné magát, ha a' vendégi illedelem nem tartóztatná.

Az ugy nevezett művész mind e' mellett észrevévő az idegennek meglepetését, 's az arczáin ellebbenő gyöngye mosolyt a' gyönyör villámának nézvén, melly vérét megrázá, azonnal megoldódott nyelve. Nevetéséges önhittséggel dicséré műveit, minden egyes rész-cek célirányosságának fejtegetésébe bocsátkozék, nem gyanítván, hogy a' vendég már első pillanatban nagyon is feje lágyára tapintott, 's némi dagadozó szóáradással 's valamivel domborubbra felfútt hassal emlegeté nagy pártfogóit, ezzel mintegy nyomosságot adandó beszédének; nem tudván, hogy egy felsőbb, az agyagi előítéletektől egészen ment lényhöz szól, ki igen is jól tudja, hogy nem kell épen mindennek 's azért jónak lenni, mit 's mivel nagy urak pártolják. E' közben a' művész el nem mulasztá egy művész társa ellen minden módon kikelni, azt gyalázni, 's munkáit becsélni; Flora azonnal észrevette, hogy

épen ennek agya-szülöttjei lesznek azon építmények, mellyek neki leginkább tetszettek, 's azt sietett meglátogatni. —

Fogadtatása is mindjárt elárulá neki a' művész lel-kületét: nyílt, természetes, nem elbizott, ment minden kérkedési gögtől. Azonnal meggyőződék lánge-széről, melly teremteni 's alkotni képes, 's alapos tu-dományáról, melly a' képzelődést soha sem engedi tulságokra száguldani, vagy ellenkezeteket idomtala-nul egymásba forrasztani. Tervrajzain az arányegyen és szabályosság, a' nagyszerű és szabadabb szellem valának előmlesztve; 's néhány óra negyed után e' párbeszéd folyt a' művész, mert ő a' szó egész értel-mében az volt, 's az istennő között:

„Ezen rajzokat itt csak önmulatságomra készítem hasznokat soha sem vehetem.“

„S miért“ — kérdé Flora, látván, hogy épen ezek a' legmagasb szelleműek.

„Mert ezek nyilvános intézetek alaprajzai, 's azok más kézre vannak bizva.“ — Kérdésére megtudá Flora hogy azokat amaz szokta építeni, kinél előbb volt; de akár mint csavará is el kérdéseit; a' nemes lelkű mű-vészt annak gyalázására nem bírhatá; mert a' valódi érdemnek nincs szüksége másról lefosztani a' palás-ott hogy vele takaródzék. — „Én leginkább csak a' lakházakkal foglalatokodom, folytatá a' művész, 's ámbár képzeletim nem terjedhetnek így eléggé tágas térre, még is e' pályaszakon is teszek, mennyit le-het. A' lak az embernek első szükségei közé tartozik 's az üregtől kezdve minden fokozaton át egész a' pa-lotáig csak azért tökéletesbült szüntelen, hogy az életre haszonnal hasson. A' felsőbb fokok ugyan nem annyira a' szükségesnek elvein alapulnak; de a' kö-zérendűek minden esetre szükségesek 's hasznosak, minthogy mind testi mind lelki életre tetemes befo-lyással vannak, 's azért a' lakházakon is az egyszerű szépség' vonalait előmlesztteni jónak tartom. Mert az építészet, nem úgy mint egyéb művészetek, csak a' pillanat gyönyörére éleszti föl műveit, vagy elzártan csak bizonyos kis körökre korlátolja bájoló hatalmát, nem —: ő állandó emléket rak az alkotó elmének, 's azt nyilvánosságra állítja ki; ez által a' nagy tömeg' izlésére, 's ennél fogva lelki csinosulására is befoly; mert akármi korlátolt legyen is az embernek izlési fel-fogás-köre, melly tehát más művészetek' sajtáságos

szépségeit némi beavatkozás nélkül semmikép sem érthetné — valami szép épületnek megpillantására bizonyosan ő is azonnal elismeri érdemét, 's kedvesen érzi magát megilletve. Mert illy mű önkényt kínálkozik az izlésnek, 's egész lényege szépségét külszínén is 's mintegy homlokán hordozva, azt egy pillanattal vezeti a' lélek elébe, 's így, ha nem tudni is miért, de tetszik. Ennél fogva az építészet az izlésképzésben minden művészetek alapja, 's a' nép szellemi fogalmának első tanítója.' —

„Én azt óhajtanám, — szóla Flora, hogy kegyed a' nagyobb intézetek építését felvállalhatná; mert a' csupalakok építése, saját vallomása szerint is, még is csak leginkább az egyszerű szépnak elvein nyugszik, 's ez a' lélekre ugyan kellemes szende illetődést áraszt, de neki egyébre is van szüksége, a' valóban nagynemű, meglepő 's fenséges még határozottabban rázza meg a' lelket 's ellenálhatlanul fogva tartja; ennek pedig épen olly nyilvános épületeken van helye.

Illy beszédek folytak mindig a' két személy közt; Flora pedig sokszor meglátogató a' művészt, 's lángeszét észrevétlenül mindig új szikrákkal nevelé. E' közben mások' ismeretségével is akará bővíteni tapasztalásait, 's volt szerencséje még az építészet ügyében is, mit legkevesbé várt, sok szédelő fejre 's tulzóra akadni.

Igy egyszer ebédelt valakivel, ki azon elvet állíttá föl: hogy az építészetben csak arra kell ügyelni, hogy szembeszökő legyen az építmény, bármi torz alakítással vihetjük is végre, 's nem is kell azt művészeti szabályokra feszíteni, 's az alakításban valami bizonyos összhangusághoz ragaszkodni, mindent össze lehet halomra hordani, mi egyenkint tetszik vagy talán már egyenkint sem a' legnemesb izlésű, csak hogy a' tarkaság hatást szüljön. — 'S midőn Flora vitatná, hogy az összhangzás minden építészet eleme, hogy egyes részeknek helyességét a' helyzet 's alkalmazás választja meg, mellyek külön véve jók lehetnek, de az összeállításban a' legtorzabb keveréket képezhetik, — a' művészetet még becsmélni is merészlé a' furt fejú izlésmester.

Mire Flora nemes boszorkodásában őt megátkozá, minek következése az lett: hogy a' vitakozó iszonyú kö-orozlán alakába varázsoltatva egy kalitkaház elé-

be ragasztatott, hol kevélyen nyujtjaki tagjait az elemök fölött. *)

Ezen eset után Flora nem sokára új szerepébe öltözködék.

Harmadik kaland.

„Megy ma színházba barátom?“ — Tudod-e, hogy ma Amanda énekel?“ — „Elvárom kegyedet este, együtt megyünk daljátékba.“ — Illy beszédeket lehet hallani az utcákon; 's este valóban a' remek énekesnő hallgatására hihetlen sokaság tódult össze.

A' játék-köz alatt a' legtarkább itéleteket lehet hallani. „Ne 's hogy tetszik?“ szóla itt egy ur szomszédjához. „A' mi azt illeti — felelé vontatva emez — jó szava van, de azt szeretném, jobban eresztené ki torkából, hisz' néha alig hallja az ember.“ — A' szomszéd egy gyöngye sajnálkozó mosolylyal viszonzá: „hiszen épen a' halk és félszózatban fekszik az éneknek azon mondhatlan bája, melly olvadozó hangokban foly szívünkbe, 's mellyben Aamada olly nagy meszterné; az erőshangot csak az árnyéklatok' helyes felosztása 's váltogatása teheti hatásteljessé, melly egyébkint szüntelen uralkodván szükségkép elfáraszt 's unat, más tekintetben is pedig az éneklőre nézve lehetetlen. De helyén használtatva az erőhang annál hatalmasban rázza át a' lelket, és benyomása annál bizonyosb. — „Játéka — suttogák amott — tán nagyon is tökéletes; azt vélném, nem kellene színpadon a' természetet olly igen híven utánozni.“ — — „Vannak bizonyos határok, szóla közbe egy másik — mellyeken túl a' művészetnek nem szabad a' természetet ábrázolni; de mig ezeken túl nem lépett, mennél magasb fokra hágjon annál dicsőbb; ezen korlátok pedig érzésünkben feküsznek, 's mihelyt túlhágnak, ellenkező érzelem fogja el belsejüket, — de én részemről mondhatom ezt ma még nem tapasztalám.“ — „Most azért sem tetszik éneke — mormogá kedvetlenül egy magában — mert ez védelmezé, — hát ez okosabb akar lenni nálamnál? — nem 's ha még olly felségesen énekel is Amanda, én már ezentúl mindig becsmélem.“ —

*) Ez orozlánt egy festő nem rég elűzte helyéről, 's most már csak füstött képét láthatni a' kalitkaház emeletén.

A' nagy Kristóf' jegy. khez ez orozlán közel állott.

A' művészet istennője ez alkalommal szándékosan nem öltött valami igen csábító szépségű alakot, megelégedvén szerény kecsü külsővel, ez által akarván mellőzni azon neki semmikép sem hizelkedő körülményt, hogy az ugy nevezett műbarátokat 's értőket többnyire a' testi kellemelek felsőbb hatalma vakítja el. Ennél fogva külseje nem lepé meg ugyan a' közönséget erőszakos benyomással; — rendkívüli remeklése mindazáltal még is egész lénye körül olly bizonyos fénykört árasztott, hogy az egész termetet a' legtöbben igen szépnek 's érdekesnek, sokan pedig épen isteninek találák. Utóbbiak sorába tartozék egy gazdag divaturacs, kit minden joggal ezen hőagyú hősök vezérének nevezhetni, annyira — mondhatjuk — bele bolondult az énekesnöbc.

Ezen uracs másnap egy divatlapot kap kezébe a' kávéházban, hol nem elegendőleg véle dicsértetni Amandát, azonnal ama' lapi bírálóhoz szaladt, 's azt szép ajándékkal arra bírta, hogy legközelebbi alkalomkor minden kitelhető módon magasztalja, dicsőítse a' művésznét; ennek következtében a' criticus híven meg is tartá szavát, mert más alkalommal annyira össze vissza dicséré Amandát, mindent mi csak tollára jött, össze vissza irt, hogy végre ugyan csak a' dicséret fonala is össze vissza kuszálódott, 's az ember nem érthető, valljon a' tulságos beszéd magasztalás e vagy guny? 's akárminek vevé az ember, mindig a' maga nemében tökéletes. De a' szép uracs — annak tartá legalább ön magát — meg nem elégedék ezzel, hanem azonkívül színt azon criticussal verseket csináltatott, azokat lenyomatta, 's a' legközelebbi mutatóványon a' színházban szétszóratá Amanda tiszteletére.

Művésznénk nem látszék mindjárt észrevenni akarni az uracs hódolatit 's fáradozásit; végre még is kegyesen nyujtá fülét szerelmi lángtól lelkesített szavainak, 's őt örömezt látszék hallgatni. Az uracs boldog volt — de csak ugy saját módján, a' mennyire t. i. egy ilyen uracsféle emberke boldog lehet. Mert ezeknek többnyire különös és sajátmű nézeteik vannak a' boldogságról.

Egyik mulatságra készül kirándulni, de rossz idő elrontja tréfáját, 's ő boldogtalan; más szebb lovat lát mint az övé, 's ha ezt megszerezhetné, boldog volna; egy harmadik hónapokig csuszkal térdein egy csókért mert ezen szépség' meghódítása boldogsága egébe

emelné őt, 's ha eléri célját, azon veszi magát észre, hogy egy még szebb alak ölelése őt még boldogabbá tehetné. Így ezen uraknak boldogsága többnyire csak üres képzelgésben feneklik, 's a' hiu szövegetől csak egy szál szakasztassék ki, azonnal léggé folyik szét boldogságuknak ámitó ködfátyola.

A' mi hős uracsunk ostromainál is nem csekély szerepet játszék az e' nemű képzelgés, melly ugyan is legközelebről 's annál veszélyesben hatott vissza önmagára, mennél gyakrabban ő maga becses személye volt annak alapja, 's így az egész ábrándszövevény szüntelen körülötte forgott, vagy inkább ingadozó mozgásban sántikált. A' mint az uracs hódolatit 's hódításait kezdé, azonnal hinsága tetemesen biztatá a' bizonyos sikerrel: ő szép, fiatal, gazdag, és — divaturacs, — ennyi hatalmas csábnak melly hölgy állhatna ellen! 'S midőn végre joga volt hihetni, hogy teljes mértékben bírja már a' kegyesnek szerelmét, az ő māmora lassankint oszolni kezdé, észrevétlenül alább szálla győzelmének becse szeméiben, hiszen nem olly nagy dicsőség a' diadal, hol ellentállhatlanul 's mintegy önkénytelen kell engedni a' lánynak! — Amanda ki önhittségét észrevevé, néhány ártatlan asszonyi fogáshoz folyamodék, 's némi kis begyesség által újra meg újra föléleszté az ifjú hanyatló szerelmét 's azt végre annyira lelánczolá, hogy őt hitvesül kérné. Amanda elére célját, eddig akará hozni a' méltatlan hiú divathóst, hogy őt próbára téve annál érezhetőbben büntethesse.

Közeledék a' nap, mellyre a' leány válaszát ígéré a' nősülőnek. — León, Armand, Eugène, Richard, Henri, Alfred, Guillaume, Edmond, Aurel, Othon, Théodore, Gustave — (mert így nevezék uracsunkat, ennyi nevet kíván a' művelt divat, — 's mind idegen égály terméke, ezt szinte a' korszellem izlése parancsolja) hősünk tehát, kit rövidség okáért a' sok névből kivonatot csinálva Szédelginek nevezünk, Amanda látogatására ment. Nem kevéssé hőkent meg, midőn belépvén a' szobába nem Amandát; hanem egy idegen gyönyörű teremtményt talál. Az első meglepetés oszolta után megtudá a' hős, hogy a' lány Amanda lelki barátnéja, ki csak tegnap este érkezék 's nála lakik, — a' művészné pedig néhány órára kiment a' városba holmikát vásárlani. Szédelgi annyira el volt bájolva és szédítve e' lány szépsége 's kellemdús vol-

tától, hogy néhány sikertelen édes szó és tüzes nyilatkozás után lábaihoz borúlt. Bámulva emlékezteté most Fiorilla, mert így nevezé magát az idegen, Szédelgit Amandávali viszonyára, mert ez neki a' viszonzlátás első örömittasságában, közel szerencsésjét felfödözé. De Szédelgi mind erről semmit sem akara többé hallani; ő kész volt minden előbbi viszonyok emlékezetét feláldozni Fiorilla birásáért.

(Folytatása következik.)

OROZLÁNOK

A' JÓ REMÉNYSÉG' FOKÁNÁL.

Thompson György, ki e' tájon nyolez évig lakozék, egy könyvet adott ki ezen gyarmat' állapotja felől, melly természetleirási tekintetben nem mérközhet ugyan Barow', Lichtenstein', és Burchell' utazásaival, de még is némelly, részint öntapasztalás, részint mások' elbeszélése után előadott vonást foglal magában, az ottan gyakorta előforduló orozlánok felől. Thompson maga is majd nem éltét veszté általok. Néhány kísérővel egy sikon lovaglott, 's midőn véletlenül oldalra pillanta, alig tizenöt rőfnyre két orozlánt lát egy nagy mimosa alatt nyugodni, hosszú körmöslábaik borzasztólág kinyujtva, torkaik félig tárva. — Itt szaladás semmit nem használt; mert ezek őket két szökéssel utólérheték. Thompson tehát kísérőjével, ki lankadtság miatt lován aluvék, nyugodtan ellovagla mellettök, 's erősen néze rájok, mi alatt amazoknak lángoló szemeik rajta függöttek. Bizonyosan nem éheztek, mire nézve elég nagy lelkűek valának, két embert 's két lovat bántatlanul elereszteni.

Az orozlán, melly egyszer fogát emberhusba vágta, mint Thompsonnak beszélték, nem igen eszik többé másfélét. Mire nézve az ottani pusztai lakosok' kalibáik soha sem biztosak azoknak megtámadása ellen, 's ez okból a' véneket és gyöngéket a' bejáró mellé szokják helyezni, hogy a' család' ügyetlenebb tagja veszen el inkább, mint az alkalmasabb. — Nevezetes bizonyos Gert nevű paraszt' viadala egy orozlánal. Gert egy bokorban fekvő forráshoz ment, vizet meritendő. Puskáját kísérőjének adá. Azon pillanatban, midőn a' bokorba akar törni, elő-ugrik egy iszonyú nagy oroz-

lán, 's öt bal karján ragadja. A' paraszt megijedt ugyan, de nyugodt marada 's nem mozdult, minthogy így bizonyosan halál érte volna; csak erősen 's mozdulatlanul nézett rá. A' vad állat illy tekintetet nem viselhet el. Minden harapás nélkül mindig csak karját tartá körmével 's fogaival. Gert eléggé eszméletén volt 's kísérőjének inte; hogy e' borzasztó pillanatot a' vadállat' lelövésére használja. Hanem ez remegve elfutott. Az orozlán még mindig nyugodtan volt, 's nem vala képes a' paraszt' pillanatját viszonozni. Tán végre egészen elereszté vala martalékát; ámde Gertet elhagyá türelme e' rettentő állapotban. Szabad kezével kést vön elő, 's az állatnak mellébe döfi. A' seb halálos vala de a' rövid küzdés, mellyet okozta, annyira szétzuzta a' férfit, hogy három nap mulva ő is meghalt.

Egy hottentot, kit Thompson ismert, épen löni akart, midőn őt egy orozlán balkaron ragadta. A' hottentotnak elég lélekébrensége volt, hogy a' puskacsőt az orozlán' torkába dugja, 's nyomban el-süsse. A' golyó a' vadnak agyvelején ment által, 's a' hottentot elveszté ugyan kezét, de még is szerencsésen kiszabadult.

Másik paraszt egykor a' réten lovagolt, midőn őt egy éhes orozlán előtalálta. A' paraszt lovastul összerogyott az orozlán' körmei alatt; de nem volt sebesítve, 's szerencsésen kiszabadult, mialatt az orozlán a' lovat megfojtotta.

Az itteni orozlán mód fölett erős és gyors. — A' legnagyobb ökröt, egy lovat 's egy baközet hátra vesz, és óráig hurezolja.

Némellykor bizonyos nyugalmat, nemű kimélést mutat. — Egy csoport paraszt hajhásza egy orozlánt, melly néhány darab marhájokat megölé. Számos kutyát uszitottak rá, 's ő nyugalmasan feke maradt a' sürűben. Csak néha ütött le egy kutyát, melly igen közel jöni merészle. Végre néhány lövés érte, 's ekkor megbőszült, és sikra tört, 's valamennyi paraszt nyakrafőre elfutott. Csak egy hottentot kése el. Halálos félelemben halottkép földre veté magát. Az orozlán megszaglálta, lábával körültapintgatá, 's nyugalmasan ellenségére feküdt, mig végre csüdesen a' hegyek felé vonult. A' hottentot szerencsésen megszabadult! —